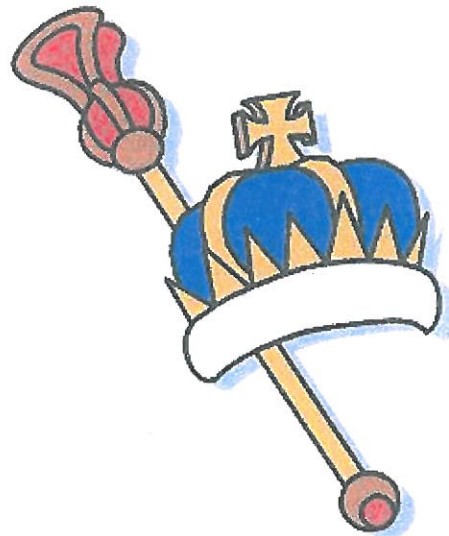

Kunskapskällans skriftserie • Nr 8

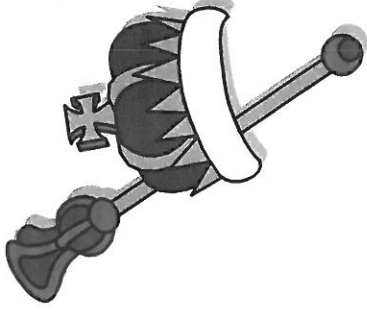

DE OKRÖNTA DROTTNINGARNA I TJUST

Kunskapskällan
2004

Inledning

Det är särskilt några kvinnor från Tjust som vi vill uppmärksamma lite extra för deras insatser i kvinnokampen. **Kata Dalström, Ellen Key, Sophie Adlersparre (f. Leijonhuvud), Ellen Fries, Ada Rydström och Aurora von Königsmarck** har var och en på sitt sätt - bidragit till att vi kvinnor i Sverige har det så bra som vi har det idag. Dessa sex damer kallar vi **De Okrönte Drottningarna i Tjust** som också är namnet på vår utställning. Var och en av dem har fått var sin krona som symbol vid sina namn i ett persongalleri och i respektive levnadsbeskrivning.

Arrangörer

- *Arbetarnas Bildningsförbund*
- *Föreningen Ellen Keys Vänner i Tjust*
- *Kulbackens Museum*
- *Kunskapskällans Forskningsbibliotek*
- *Vi som har utfört det praktiska arbetet med utställningen är Anitha Johansson, Rose-Marie Möller Barbro Friberg och Ingrid Andersson*

Presentation av arrangörerna

Kunskapskällan är ett forskningsbibliotek som är knutet till Västerviks Gymnasium. I Kunskapskällan finns böcker, kartor, grafik och herbarier m.m. (Ingrid Andersson)

Arbetarnas Bildningsförbund – ABF – är Sveriges äldsta och största studieförbund. ABF, som bildades 1912, finns i hela Sverige. (Anitha Johansson)

Kulbackens Museum byggdes 1933 och drivs av en stiftelse. Här finns bl.a. stora bildarkiv och negativarkiv m.m. (Barbro Friberg)

Föreningen Ellen Keys Vänner i Tjust är en förening som bl.a. har som ändamål att öka kunskaper om och intresse för Ellen Key. (Rose-Marie Möller)

På nästa sida ser du ett fotografi på oss som jobbade med utställningen.

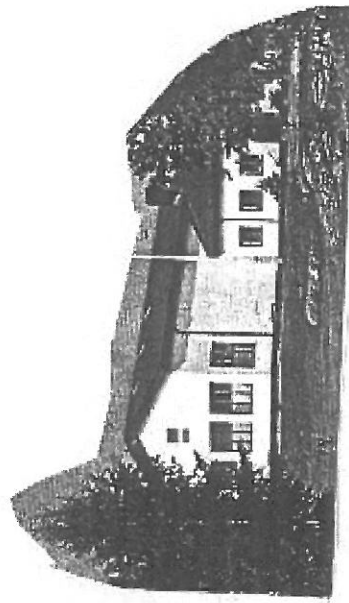
Fotografi på arrangörerna

Från vänster: Rose-Marie Möller, Ingrid Andersson, Barbro Friberg och Anitha Johansson
Foto: Tord Bemerfeldt

Programblad

Kulbackens Museum

Kulbackens Museum

*Hälsar Välkommen
till invigningen av en
utställning om*

*Kvinnlig Rösträtt
80 år*

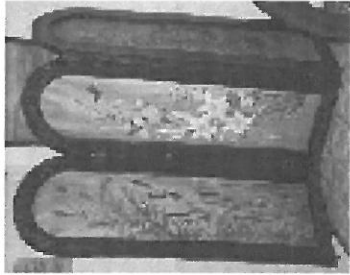
21 september 2001 kl 16.30

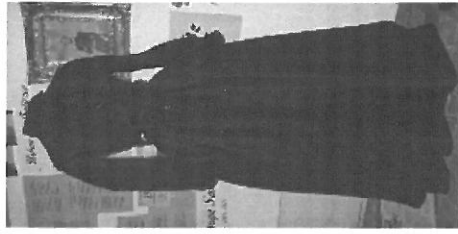
Vänd!

Övrig rekvisita

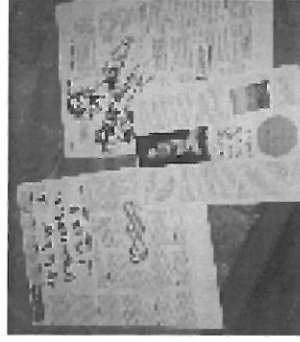
Förutom bilder och textmaterial har vi också försökt göra utställningen tilltalande och trevlig för besökare genom att tillföra andra ting som speglar den tiden, till exempel kläder och en herrcykel. Vi har också använt en vacker skärm och blommor. Här nedan kan du se några exempel på innehållet i utställningen.

Inredning: Skärm för avdelning av ett rum

Kläder: Svart klänning. Tidstypisk klädsel för damer.

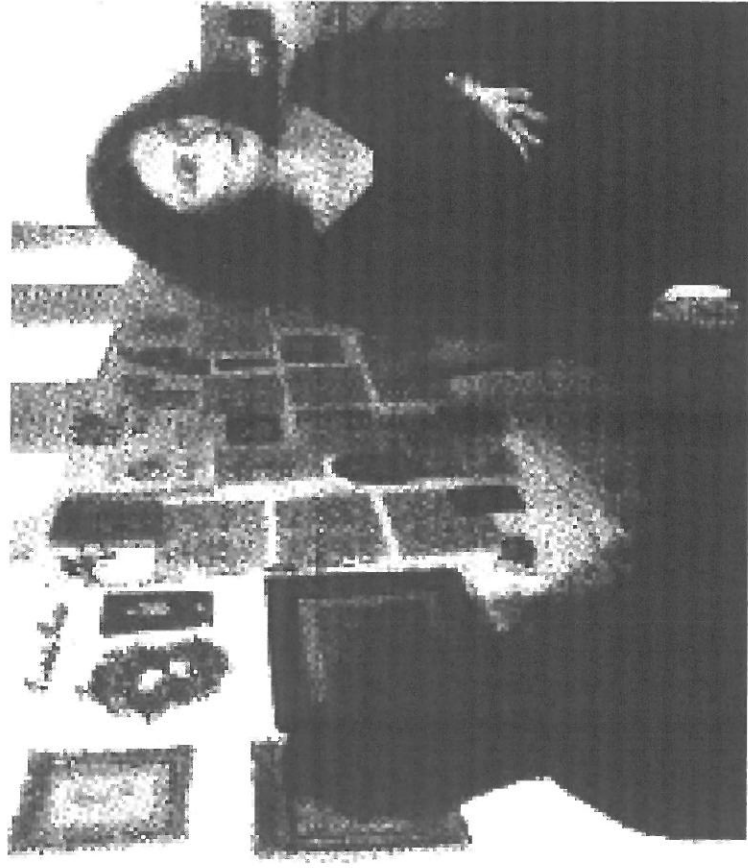
Tidningsartiklar utlagda på golvet i lokalen.

Löpsedlar, från olika dagstidningar, med anknytning till kvinnor och kvinnofrågor.

Invigningen

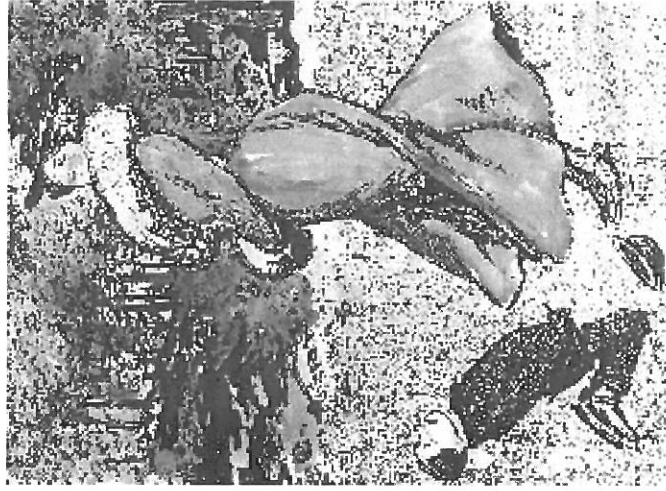
Utställningen De Okrönte Drottningarna i Tjust in-
vigdes på Kusbäckens Museum den 21 septem-
ber 2001 av Ebba Witt-Brattström, som före in-
vigningen höll ett föredrag om Kvinnors Röster i
Historien. Det var ett intressant och roande före-
drag som sträckte sig från den heliga Birgitta och
fram till vår tids kvinnorörelse. Det kom många
besökare och lokalen blev fullsatt. Gåvor utdelades
till Ebba Witt-Brattström och även till flera andra
personer som bidragit till att utställningen blivit så
lyckad. Många uppskattande kommentarer hördes
från besökarna.

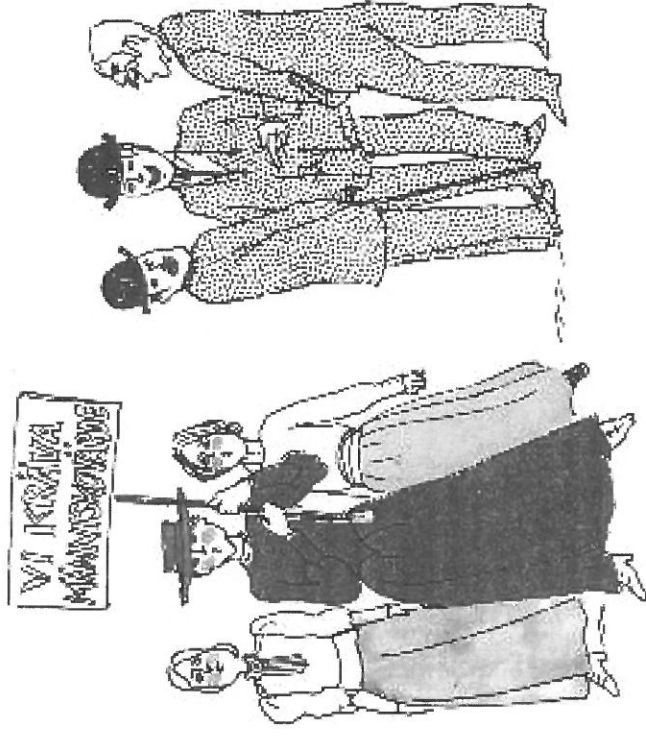
*Ebba Witt-Brattström som invigde utställningen
De Okrönte Drottningarna i Tjust.*

Kuriosa

Ett avsnitt av vår utställning fick namnet "Kuriosa" och där samlade vi material med en lite humoristisk inriktning. Där fanns t.ex. teckningar med satiriska pratbubblor och små historier. De har hämtats från olika tidningar bl.a. Söndags-Nisse med flera. Ett exempel kan du se här nedan:

- Jag älskar er så länge solen brinner!
- Inte nog.
- Jag älskar er så länge Gellivaretrasslet pågår!
- Inte nog.
- Jag älskar er tills Rösträttsfrågan blir löst!
- O, Romeo, jag är din!

Persongalleri

Sophie Adlersparre

Algot Johansson

Anna Maria Roos

Fredrika Bremer

Ellen Key

Ada Rydström

Kata Dalström

Emil Key

George Sand

Urban v. Feilitzen

Sonja Kovalevsky

August Strindberg

Emilia Fogelklou

Aurora v. Königsmarck

Elin Wägner

Ellen Fries

Elise Ottesen-Jensen

Levnadsbeskrivningar

På följande sidor i presentationen följer korta sammanfattande beskrivningar av de personer som vi har valt att presentera i vår utställning om kvinnornas kamp för rösträtt.

Levnadsbeskrivningarna på följande sidor är sammandrag av de kompletta texterna i en blädderpärm som finns på Kunskapskällans Forskningsbibliotek där också övrigt material från vår utställning finns, t.ex. tidningsartiklar, bilder m.m. Kontakta Ingrid Andersson, tfn 0490 – 887 86 om ni önskar komma och eller vill ha kopia på någon av texterna.

Manuskripten till personbeskrivningarna har författats av Rose-Möller som fått hjälp av Ingrid Andersson att skriva ner och redigera texten.

Sophie Adlersparre

1823 –1895

Född 1823 på Helgerums slott i Västrums socken, ca 15 km om Västervik. Sophie Adlersparre var dotter till Eric och Sophie Leijonhuvud.

Sophie Leijonhuvud startade – tillsammans med Rosalie Olive-crona – Tidskrift för hemmet, grundade Handarbetets Vänner, Röda Korsets Damkommitté Sophiahemmet*, flickskolor och även Fredrika Bremerförbundet. Sophie skrev romaner i Fredrika Bremers anda, som hon gav ut under pseudonymen ESSELDÉ.

Sophie beundrades av Selma Lagerlöf, som bl.a. skriver: "Ett välvilligt öde hade fört mig till henne under mina svåraste år, då jag långsamt och mödosamt utbildade mig i konstnärligt skapande. Hon gifte sig med Axel Adlersparre, som var änkeman och hade fem barn.

*Se noteringar i den pärm som finns på Kunskapskällan.

Fredrika Bremer

1801 –1865

Fredrika Bremer växte upp i överklassmiljö, men hon var olycklig. Hon och system fick inte studera utan fick i stället lära sig att föra sig fint för att göra lycka i sällskapslivet.

Fredrika Bremer blev som vuxen en framstående författare och skrev bl.a. glödande reseskildringar och romaner. Ett av Fredrika Bremers mest kända verk är Hertha som även blev hennes sista bok. I boken lyser Fredrikas bitterhet över den rådande livssituationen för kvinnan fram.

Fredrika Bremers 200-åriga födelsedag har firats under 2001 och i radio har man som en hyllning läst upp hennes brev och reportage.

Kata Dalström

1858-1923

Kata föddes på gården Ämtöholm i Dalhems församling, Kalmar län. Hon var dotter till bruksägaren och professorn Johan Oskar Carlberg. I början av 1880-talet började hon studera socialistisk litteratur och vid ett tillfälle – då hon var ute och agiterade – träffade hon August Palm.

Kata Dalström blev 1894 via medlemskap i Stockholms Allmänna Kvinno-klubb också medlem i Socialdemokratiska arbetarpartiet, kommittén för den kvinnliga agitationen 1897-1903 samt ledamot av socialdemokratiska partistyrelsen 1900-1905.

Kata Dalström gjorde en ovärderlig insats när hon åkte runt i vårt land för att informera, agitera och övertyga kvinnorna om nödvändigheten av att ta del i samhällsfrågorna. Hon gjorde allt för att ingjuta mod och talade om vikten av att skaffa kunskaper för att kunna vara med och påverka.

Emilia Fogelklou

1878 - 1972

Emilia Fogelklou var den första kvinnan som avlade en teologie kandidatexamen. Hon skrev sedan om den heliga Birgitta och menade att Birgittas erfarenheter var en väsentlig del av hennes förkunnselse.

Naturligtvis var det inte så lätt att tränga igenom mansdominansen på det filosofiska området och Emilias tänkande kallades nedlåtande för "fruntimmersfilosofi".

Det var svårt för en kvinna att komma in på den akademiska banan, åtminstone innan behörighetslagen antagits. Och även i denna lag stadgades att kvinnan inte fick inneha "prästerlig eller annan kyrklig tjänst".

Efter sin död har hon tilldragit sin nytt intresse som filosof och teolog.

Ellen Fries

1855 - 1900

Ellen Fries föddes i Rödse, Törnsfalls sn. Hon avlade studentexamen i Stockholm 1874 och blev Sveriges första filosofie doktor 1883.

Vid sidan av sitt arbete som lärare engagerade hon sig i den dåtida kvinnorörelsen och blev medredaktör i den, av Esselde, startade **Tid-skrift för hemmet**. Ellen Fries som var en av stiftarna till **Nya Idun** och **Fredrika Bremer-förbundet**, var också dess första ordförande under åren 1885-1887.

Ellen Fries var även initiativtagare i **Svenska Kvinnors Nationalförbund**, som bildades 1896. Hennes intresse för den kvinnliga rösträtten var stort och hon gjorde en stor insats, bl.a. genom de tidskrifter hon arbetade med.

Ellen Key

1849-1926

Född på Sundsholm, i Gladhammar några mil söder om Västervik. Hon var äldst av sex syskon och de växte upp i en känslokall atmosfär.

Ellen Key var begåvad och redan som mycket ung arbetade hon som sekreterare åt sin far när han var riksdagsman.

Ellen Key ägnade sitt vuxna liv åt undervisning, föredrag och författande. Hennes mest kända bok är Barnets århundrade som kom ut år 1900.

Hon engagerade sig i frågor som gällde kvinnor, utbildning, krig och fred m.m.

Sonja Kovalevsky

1853-1891

Sonja Kovalevsky levde mellan 1850 och 1891. Hon var Sveriges första kvinnliga professor, vilke 1662 - 1728 vid Stockholms högskola i högre matematisk analys 1884 enligt Nordisk Familjebok, 1929.

Sonja Kovalevsky var också skönlitterärt verksam och utgav, tillsammans med A.Ch. Leffler, dramat Kampen för lyckan (1877). Dessutom har hon givit ut berättelsen Systerna Rajevski (1889), som handlar om ryskt liv.

Hennes liv har blivit föremål för filmen Berget på månens baksida (1984).

Efter manuskript av Agneta Pleijel.

17

Aurora von Königsmarck

Aurora von Königsmarck föddes i Tyskland. Hon var dotter till Conrad Christoffer von Königsmarck som hade ärvt grevskapet Westervik och Stegeholms slott. När Auroras syster Amalia gift sig skulle hon ha Vinäs som sitt hem. Systerns sydde de s.k. Vinästupeterna som sedan skulle komma att hänga i matsalen på Vinäs. Numera finns de bevarade på Östergötlands Läns Museum i Linköping.

Aurora vägrade att svara ja på de frierier hon fick, men hon mötte ändå kärleken fick en son med kung August av Polen. Sonen fick namnet Moritz och blev sedermera den berömda fältherren Moritz av Sachsen.

Aurora gick i kloster där hon skrev 22 psalmer och levde för sin som. Hon gjorde också en insats för att medla mellan kung August och Karl XII. Men hon misslyckades då Karl XII vägrade att träffa henne.

Elise Ottesen-Jensen

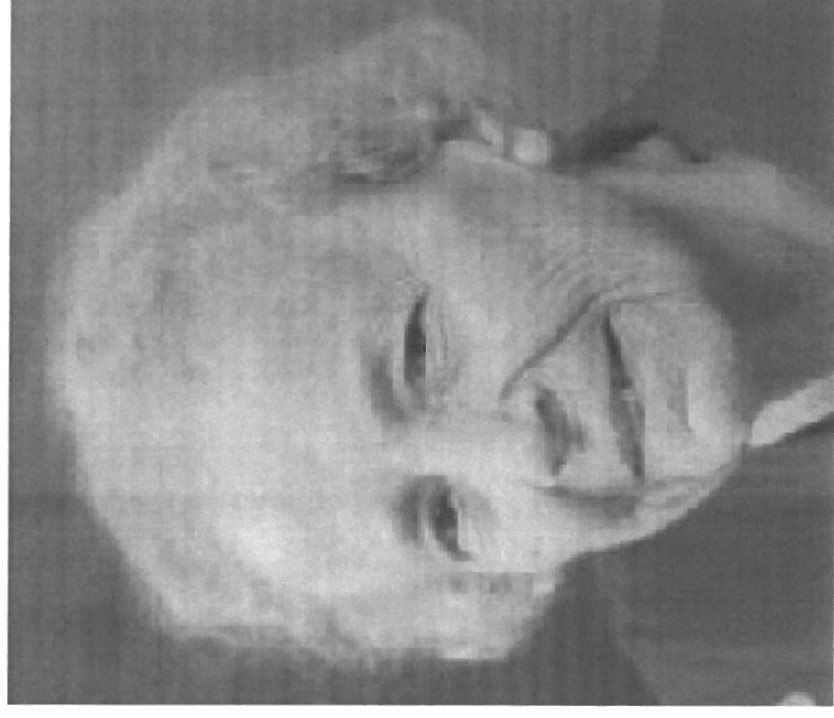
1886 - 1973

Elise Ottesen-Jensen var en dansk journalist som kom att intressera sig för sexualupplysningen. Hon var modern och radikal och vågade erkänna sexualdriften som något positivt. Men hon visste också vilken social misär som kunde bli följden i barrrika familjer.

Elise Ottesen-Jensen reste runt och informerade kvinnor i byar och städer i hela landet om de möjligheter till födelse-kontroll som fanns.

Elise Ottesen gjorde en stor insats då hon, genom sina föredrag och skrifter bidrog till att undervisning i sexualkunskap infördes i skolorna från 1942. Men undervisningen blev inte obligatorisk förrän 1956.

Genom sexualupplysningen minskade de stora barnkullarna. Elise Ottesen-Jensen grundade RFSU 1933 och var dess första ordförande åren 1933-1959.

Anna Maria Roos

1862-1938

Född i Stockholm som enda dotter till Adolf Wilhelm Roos och Sophie Nordenfalk, bördig från Blekheims slott utanför Västervik. Fadern kom från Finland. Anna Maria var ensam syster bland fyra bröder.

Anna Maria arbetade bl.a. en tid som redaktionssekreterare på tidskriften Ord och Bild och hon var också ordförande i sällskapet 1901-1905.

Anna Maria Roos är nog mest känd för sina böcker Sörgården och I Önnemo, men hon skrev också boken Framtidens Religion, som är en polemik med Ellen Key. Anna Maria Roos tycker inte att Ellen Key visar nog aktning för Bibelns ord.

Hon reste ut i Europa, bl.a. Frankrike och Portugal. Anna Maria Roos flyttade till Bombay i Indien där hon senare avled den 23 april 1938.

Ada Rydström

1856 - 1932

Ada Rydström föddes på Segersgårde utanför Västervik. Vid faderns död övertog hon gården, trots sina bröders försök att övertala henne att ta med modern och flytta till dem i Amerika. Med tacksamhet kan vi i dag vara glada att Ada inte emigrerade till Amerika. Var hade då material till den här utställningen funnits att tillgå, om inte Ada hade stannat?

Ada Rydström kom att gå tre terminer på skolan hos Ellen Key på Sundsholm. Där uppmuntrade Ellen henne att skriva vår bygdehistoria. Böckerna som fick titeln Boken om Tjust omfattar sju delar. Ellen Key blev en kär vän, trots att de hade olika åsikter om livets frågor. Men de respekterade varandra.

Ada Rydström erhöll år 1929 medaljen Illis Quorum av åttonde storleken för sitt skriftställarskap. Hon blev också invald i den första styrelsen i Tjustbygdens Kulturhistoriska förening.

George Sand

1804-1876

George Sand var pseudonym för Aurore Dudevant, f. Dupin. Hon hade en anknytning till Aurora von Königsmarck, som var hennes farmorsfars mor och som du kan läsa om på bild 26 i presentationen.

*George Sand var en kvinna som stod för något nytt – en kvinna som skrev romaner, bröt upp från sitt äktenskap och försörjde sig själv. En egenhet hon hade var att klä sig i manskläder och tala om emancipation. Under hela sitt långa liv kämpade hon oförskräckt för kvinnans rätt att få älska fritt och bryta sin egen bana. Hon hade fria förbindelser med bl.a. de Musset – vilket hon beskrev i sin roman *Elle et lui* (1859) och Chopin.*

*Emil Key var en av hennes stora beundrare. Han träffade henne i Paris, när han reste dit som ung och han har också skrivit en hyllning till henne i sin *Reseskildring*, utgiven 1846.*

Elin Wägner

1882-1949

Elin Wägner var journalist och författarinna. Hon debuterade 1908 med Norrtullsligan. Andra romaner är Pennskaftet (1910) där hon skildrar den moderna kvinnans yrkesproblem – och som anknyter till hennes egna erfarenheter som journalist – samt Åsa-Hanna (1918) med motiv från svensk bondemiljö.

Den stora biografien om Selma Lagerlöf (1-2, 1942-43) är Elin Wägners huvudarbete.

Elin Wägner blev – som andra kvinna – år 1944 invald i Svenska Akademin.

Textmaterialet

Textmaterialet i presentationen omfattar en del av de texter som inte har med personbeskrivningarna att göra. Ett exempel är texten om Dopet. Då utrymmet i de olika bilderna är begränsat kan vi inte ha med allt. Texter som inte får plats i presentationen markeras med ett P framför rubriken och finns i en pärm på Kunskapskällan. Framför tidningsrubrikerna (bild 33) står ett M vilket betyder att tidningsartiklarna finns i en mapp med utställningsmaterialet.

Komplett textmaterial och tidningsartiklar samt foton som vi tagit på utställningen finns tillgängligt på Kunskapskällans Forsbybibliotek på Midgård 7-8. Kontakta Ingrid Andersson, tfn 0490-887 86 om ni önskar komma och titta eller vill ha kopia på någon av texterna.

Manuskripten till textmaterialet har författats av Rose-Marie Möller som fått hjälp av Ingrid Andersson att skriva ner och redigera texten.

Textmaterialiets titelrubriker:

☞ <i>Arbetarklassen</i>	<i>Första Mosebok</i>	<i>Mänskliga Rättigheter...</i>
☞ <i>Bröllopsdag</i>	<i>Idealisten</i>	<i>Några Slutord</i>
<i>Den Heliga Familjen</i>	<i>Jag Är Ingen Kvinna</i>	☞ <i>Om Kvinnans Emancipation</i>
☞ <i>Dopet</i>	<i>Kvinnan Är...</i>	☞ <i>Polemik Ellen Key...</i>
☞ <i>Ett Dockhem</i>	<i>Mannens Bihang</i>	<i>Vad Hände Sedan?</i>
<i>Fattig-Sverige</i>	☞ <i>Modern Rösträttsmarsch</i>	<i>Varför Gavs Mig Livet?</i>
<i>Fogelstadsgruppen</i>	☞ <i>Milstofpar</i>	<i>Vi Vet Att Kärlek...</i>
<i>Frökentitel</i>	<i>Morgonbris</i>	

Fattig-Sverige

”Vi borde inte ha väckt någon uppmärksamhet där vi gick, en man en kvinna och ett barn, men det gjorde vi. Folk såg närgånget på oss. Kanske var det min styvfars tvåveckors skäggstubb, han just från fängelset, min mors blekhet och min något undrande uppsyn och över min styvfars konstiga utseende och hans lågmälda ton mot mor. Vi var en liten grupp gatuvandrare som skilde oss från andra. De såg den atmosfär av fattigdom och sjukdom och sorg som stod omkring oss.

Hemma i garderoben låg ett litet dött barn – tre dagar gammalt – och Mor hade inte pengar till kistan. De ville ha fem kronor. Mor hade fyra kronor och femtio öre. Jag grubblade förtvivlat, hur skulle jag kunna hjälpa dem...”

Texten är tagen ur Moa Martinsons bok Kyrkbröllop.

Fogelstadsgruppen

” En blåsig oktoberkväll 1921 möttes fem medelålders kvinnor på godset Fogelstad i Julita socken i Sörmland. Det var ingen slump! Det blåste kvinnovind över Sverige, historien öppnade en springa, de fem drogs samman som en magnet ”

Så har författarinnan Ulla Isaksson beskrivit den blivande Fogelstadsgruppen som skulle verka så intensivt för kvinnligt medborgarskap. Genom sin skola, sin tidning och sina böcker skapade dessa kvinnor – var och en på sitt sätt – en kvinnskola och en kvinnosyn.

Moa Martinson och Siri Derkert var spännande elever på Fogelstad. På Östermalms tunnelbanestation har Siri Derkert dekorerat hela stationen med bilder på Fogelstad skola.

Frökentitel

Det hände åtskilligt under 1850 –60-talen. Till adliga fröknars fasa genomfördes efter de fyra ståndens avskaffande 1864 att mamsellen skulle kallas fröken.

En klassförskjutningstendens var, att pigorna skulle kallas jungfrur, en revolution av samhällsvådliga mått, i vart fall om man får döma av pressen. Frökentiteln var ursprungligen en titel för kungliga prinsessor.

Drottning Kristina var hela Sveriges fröken Kerstin.

Jag Är Ingen Kvinna

*"Jag är ingen kvinna. Jag är ett neutrum.
Jag är ett barn, en page och ett djärvt beslut,
jag är en skrattande strimma av scharlakanssol.....
Jag är ett nät för glupska fiskark jag är en skål för alla kvinnors ära,
jag är ett steg mot slumpen och fördärvet,
jag är ett språng i friheten och sjävet.....
Jag är en viskning i mannens öra,
jag är själens frossa, köttets längtan och förvägran,
jag är en ingångsskylt till nya paradiser.
Jag är en flamma, sökande och käck,
jag är ett vatten, djupt men dristigt upp till knäna, jag är eld och vatten i
ärligt sammanhang fria villkor..."*

Mannens Bihang

Den gifta kvinnan var enligt urgammal uppfattning betydligt högre i rang än den ogifta. För att markera hennes ställning hade det – sedan länge – varit kutym att feminisera mannens titel. Hon blev överstinna och löjtnant-ska, för att bara nämna några exempel.

I och med detta bruk fastslog hon ytterligare att hon var mannens bihang.

Kvinnan Är En Människa

”Såsom en utgångspunkt för min slutledning vill jag sätta den oförnekliga satsen att kvinnan är en människa. Den närmaste följden av detta blir, att hon måste äga alla mänskliga fri- och rättigheter. Jag kan ej någonstädes finna ett skäl, som leder till antagandet, att mannen skall stifta lag för kvinnan. Däremot har jag uti världshistorien sett att från människosläktets skapelse, allt in till denna dag, har så småningom utvecklats den insikten, att kvinnan ej är en lägre varelse. I de första tiderna, då den fysiska kraften var det enda som värderades, då blev hon underkuvad, då blev hon mannens slavinna; och nu finns många som inse, att hon är mannens like. Denna sistnämnda sanning, som för mig är det klaraste axiom, erkännes dock ännu ej på långt när av alla. Så länge det finns någon, som anser att mannen ensam bör stifta lag för hela mänskligheten – och således även för kvinnan – så länge har sanningen ej fullständigt segrat. Men den skall segra!”

Sophie Adlersparre (Esselde) i brev från 1866.

Milstolpar

- 1845 *lika arvsrätt för män och kvinnor införs*
- 1884 *Fredrika Bremer-förbundet bildas*
- 1909 *Selma Lagerlöf får nobelpriset i litteratur*
- 1921 *kvinnor får rösta för första gången; gifta kvinnor blir myndiga vid 21 års ålder*
- 1947 *allmänna barnbidrag införs; Karin Kock blir Sveriges första kvinnliga statsråd*
- 1960 *fick vi lika lön för lika arbete*
- Förutom dessa uppräknade milstolpar har det förstås hänt ännu mera, men det tar vi en annan gång!*

Ovanstående text är ett utdrag ur originaltexten som finns tillgänglig på Kunskapskällan

Mänskliga Rättigheter Är Ännu Långt Ifrån Självlärlara

Aldrig mera! löd det enhälliga ropet från dem som överlevt den absoluta fasan; nazismens förintelse av sex miljoner judar samt bl.a. zigenare och homosexuella under andra världskriget. Tre år efter krigets slut – den 10 december 1948 – antog FN:s generalförsamling vid ett möte i Paris den universella deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna. Den sågs som ett löfte om en värld befriad från hat och förtryck.

”Alla människor föds fria och med lika värde” heter det i den första av de 30 paragraferna i FN-deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna.

*Långt kvar till målet.
De mänskliga rättigheterna skapar fortfarande politiska komplikationer. Världen är ännu långt från de mål som de för över 50 år sedan formulerade om de mänskliga rättigheterna.*

Vad hände Sedan?

Vad hände med kvinnorna i Västervik efter "valsegern" 1919?

Två kvinnor valdes in i stadsfullmäktige i Västervik. Deras namn var Gerda Assarsson och Anna Kranbäck. I Gamleby valdes tre kvinnor in i kommunfullmäktige och i Lofta valdes två kvinnor in.

Vi har inte kunnat få fram hur det gick med den politiska karriären för kvinnorna i Västervik, men vi vet att de invalda i Lofta och Gamleby inte fanns med vid nästa val.

Den 11 september 1921 var det riksdagsval och då nominerades Gerda Assarsson (H) till Andra Kammaren och på en samlingslista för Landsbygden och Staden fanns sex kvinnonamn. Av 6 700 röstberättigade deltog ca 50% d.v.s. 3 056. Kvinnorna deltog livligt i valet.

Varför Gavs Mig Livet?

*”Varför gavs mig livet, att blixtra förbi allt folk i en triumfvagn
oupphinnerligt snabbt som ödet utan vett och vilja
längtande efter mer?”*

*”Varför gavs mig livet att med vingpnydda händer
fatta den skimrande skålen,, den frambesvärna,
törstande efter mer?”*

*”Varför gavs mig livet, att gå som en magisk bok från hand
brännande genom alla själar, drivande som en eld över askan,
törstande efter mer?”*

Text: Edith Södergran

Några Slutord

1800- och 1900-talets kvinnokamp; att få dela mannens liv på samma villkor och tillsammans med honom – få vistas i det offentliga rummet och även ensam kunna vara där.

Mannen öppnade sin dörr för att kvinnan skulle få komma ut från hemmet och dela hans liv. Och de tillsammans skulle dela på allt ont och gott. Det trodde vi skulle räcka och att kampen skulle vara över, med vissa finjusteringar förstås. 1960- och 70-talen var ju ganska tuffa.

Då revolterade vi kvinnor igen. Med uttrycket *Halva himlen är vår* och *Grupp Åtta* var ya krafter mobiliserade. Men så kom krigen tillbaka och mannens privilegium att göra upp om gränserna i världen.

Nu detta fruktansvärda terrordåd!

Är det dags för oss kvinnor att enas till ny kamp??????????